

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. IV. De personis divinis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

quod non habeat propriam existentiam, sed existant per existentiam naturam; & ex imperfectione relationum creaturarum, quod afferant proprias existentias.

227 Obijciunt quintò: Existentia est forma quæ aliquid constituitur extra nihil: Sed divina relationes & essentia differunt in hoc quod est poni extra nihil: Ergo differunt in ratione existentia. Major est certa, Minor probatur, Filiatio v.g. est extra nihil per productionem, & ab alio ut principio, essentia autem sine productione, & à se; cum filiatio sit producta, essentia verò improducta: Ergo differunt in hoc quod est esse extra nihil.

128 Respondeo distinguendo Majorem: Est forma quæ aliquid constituitur extra nihil, complete & totaliter, concedo Majorem. Incomplete & inchoative, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Divina relationes & essentia, differunt in hoc quod est poni extra nihil: incomplete & inchoative, concedo Minorem. Complete & totaliter, nego Minorem, & Consequentiam.

Explicatur: Ad rem extra nihil ponendam duo concurrunt, ut docent nostri Thomistæ in Metaphysica; entitas scilicet, veluti subiectum existentia, & existentia ipsa. Entitas ut est subiectum existentia, pro priori naturæ ad illam, & in eo signo in quo causæ suas exercent causalitates, est extra nihil in complete, inchoative, vel (ut alii loquuntur) in esse viali; ratione verò existentia est extra nihil complete & totaliter: quod in creatis contingit cum distinctione reali inter entitatem & existentiam, in Divinis verò cum distinctione virtuali secundum aliquos, aut eminentiali secundum omnes. Dicimus ergo, in hoc quod est esse extra nihil inchoative (quod competit relationi ratione entitatis) diversitatem esse inter filiationem & essentiam divinam, secus autem in hoc quod est esse extra nihil complete (quod convenit illi ratione existentia) nisi ad summum quoad modum, quatenus essentia hoc habet à se, filiatio verò ut communicatum ab alio, ad quam diversitatem modalem non requiritur diversa existentia, sed sufficit eadem, primario essentia conveniens, & secundario filiationi communicata. Sicut ut essentia divina alio modo dicatur esse in Patre, & alio modo in Filio: non requiritur quod diversificetur, aut multiplicetur in illis, sed sufficit quod in Patre sit à se habita, in Filio verò, ut communicata à Patre per generationem.

229 Obijciunt ultimo Adversarii, & est præcipuum illorum fundamentum. Existentia nihil aliud est, quam entitas actualis: Sed relationes divinæ, ut virtualiter distinctæ ab essentia, sunt tres entitates actuales, realiter distinctæ inter se, & ratione ab entitate actuali essentia: Ergo sunt tres existentia realiter distinctæ inter se, & ratione ab existentia essentia.

230 Respondeo primo, negando Majorem. Ut enim docent nostri Thomistæ in Metaphysica, existentia non est res ipsa actualis, sed potius ipsa actualitas, quæ sinitur extra causas, & ponitur extra illarum causalitates & dependentias: unde existentia dicitur quasi extra causas existentia.

231 Respondeo secundò, data Majori, distinguendo Minorem: Sunt tres entitates actuales, numero cadente super entitatem, concedo Minorem: cadente super ipsam actualitatem, nego Minorem, & consequentiam. Itaq; sicut tres personæ divinæ sunt & dicuntur tres sapientes adjective ab eadem sapientia, & tres omnipotentes ab eadem omnipotentia: ita sunt & dicuntur tres entitates

A actuales, ab eadem actualitate & existentia ab illa inclusa; quia in nominibus adjectivis numerus non formas sed subiectum numerat, ut docent Dialectici in summulis.

Dices: Paternitas, prout ratione distincta ab essentia, non solum est actualis, sed est etiam actualis ab actualitate essentia ratione distincta: Ergo gaudet existentia relativâ, ratione distincta ab existentia absoluta essentia. Consequentia videtur bona: quia existentia in actualitate consistit. Antecedens verò probatur primo: quia paternitas, ut ratione distincta ab essentia, non est potentialis; potentialitas enim dicit imperfectionem deo repugnantem: Ergo prout sic distincta, est actualis, imò & actualitas. Probatur secundò: quia paternitas, ut ratione ab essentia distincta, actu refert Patrem æternum ad Filium, illumque à Filio actu distinguit: Ergo ut sic est actualis, quædam, ratione distincta ab actualitate essentia.

Respondeo primo, distinguendo Antecedens: Est actualitas entitativa, ratione distincta ab actualitate essentia, transeat antecedens. Est actualitas existentia, nego Antecedens, & Consequentiam: ad cuius probationem eadem distinctione utendum est, & concessio utroque Antecedente, eodem modo distingui debet utrumque. Consequens Solutio patet ex his quæ docent nostri Thomistæ in Physica, admitentes in partibus compositi plures actualitates entitativas, negantes verò plures existentias.

Respondeo secundò, negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Nam ut paternitas, prout virtualiter distincta ab essentia, non sit potentialis, non requiritur quod prout sic distincta, sit actualis explicitè, sed fat est ut implicet actualitatem essentia: sicut ut sit increata, sufficit quod ratio entis increati in illa implicite includatur, per exigetur quod illa in personis divinis multiplicetur; aliâ (ut supra dicebamus) darentur in Divinis plures increati substantivè. Similiter ad secundam probationem, concessio Antecedente, neganda est Consequentia: quia ut paternitas actu refert Patrem æternum ad Filium, illumque à Filio actu distinguat, non est necesse quod ratione expliciti ei actualitas conveniat, sed sufficit quod ei competat ratione essentia, quam implicite includit.

DISPUTATIO IV.

De personis divinis.

Ad questionem 29. D. Thome.

A Consideratione divinarum processionum & relationum, juxta præscriptum ordinem initio tractatus, ad considerationem divinarum personarum in communi descendimus, & cito breviter hic examinanda suscipimus. Primum est, an ratio personæ verè & proprie reperitur in divinis? Alterum: quodnam sit formale significatum hujus nominis, *Personæ Divinæ*? Per quid verò divinx personæ constituantur, dicemus infra, quando de personis in comparatione ad relationes sive proprietates differemus.

ARTICVLVS I.

Virum ratio personæ verè & propriè reperiatur in Divinis.

§. I.

Explicatâ definitione personæ, sententia affirmativa statuitur.

A Nequam quæsitio respondeamus, definitio personæ in communi, à Boëtio tradita, & à D. Thoma hic art. 1. approbata, breviter explicanda est.

Sic ergo definitur persona à Boëtio: *Persona est rationalis nature individua substantia.* In qua definitione, primò *substantia*, ponitur loco generis, & supponit pro substantia completa. Quare per hanc particulam, non solum accidentia, sed etiam substantia incompleta, ut partes, tam intellectuales, tum essentielles excluduntur à ratione personæ, & idèò animæ rationalis, quamvis propria gaudeat substantiâ, & separata à corpore existat, tamen tamen separationis non potest dici persona. Secundo additur *ly individua*, ut per hoc excludatur natura universalis, & secundæ substantiæ, scilicet generis & species, quæ propriè personæ non sunt. Unde D. Thomas hic art. 1. ad 2. ait, per hoc quod additur *individua*, trahi substantiam adstantem pro substantia prima, quæ à Græcis *hypostasis* dicitur, & quæ supra singularitatem addit incommunicabilitatem. Propter quod Richardus à S. Victor, ad maiorem huius definitionis explicationem, addit ad *individua* substantiam, particulam, *incommunicabilis*, quæ (ut notat D. Thomas in 3. ad Annibal. dist. 5. quæst. unica art. 2.) triplicem communicabilitatem à persona excludit, scilicet communicabilitatem universalis ad inferiora, partis ad totum, & naturæ ad suppositum, à quo sustentatur, vel terminatur. Quamobrem licet humanitas Christi sit substantia individua, & completa, quia tamen communicatur alteri ut supposito sustentanti, scilicet Verbo Divino, non potest dici persona: nec similiter natura divina, quamvis secundum se gaudeat substantiâ absolutâ (ut infra ostendimus) quia communis est tribus Suppositis, à quibus terminatur, & sustentatur incommunicabilis.

Denique prædictæ definitioni additur, *rationalis seu intellectualis nature*, ut per hoc excludatur à ratione personæ supposita naturarum irrationalium. Unde D. Thomas hic art. 2. docet suppositum primam substantiam, personam, hypostasim ita inter se comparari, ut suppositum & prima substantia sint omnino idem; sicut & modo ex communi usu pro eodem sumuntur persona & hypostasis. Persona verò seu hypostasis non differt à supposito seu prima substantia, nisi ut inferioris à suo superiori; quia persona non dicitur nisi de primis substantiis naturæ intellectualis; suppositum verò dicitur de omnibus primis substantiis cuiuscumque naturæ. Hæc definitione personæ præmissâ & expolitâ, inquirimus utrum ratio personæ sic explicata, verè & propriè reperiatur in Divinis?

Sententiam negativam olim tenuisse Laurentium Vallam Grammaticum, libro 6. elegantiarum cap. 3. 4. referunt Recentiores. Fundamentum illius erat: quia existimabat nomen personæ non significare substantiam, sed animi vel corporis

A qualitatem, per quam unus homo differt ab alio ex quo sit quòd una & eadem res, seu substantia, plures dicatur gerere personas; quia plures representat, aut vice earum fungitur. Vnde olim Sabelius, licet crederet in Deo unicum tantum dari suppositum, unumque subsistens; quia tamen plurimum munere fungi dicebat; Patris per creationem, Filij per incarnationem; & Spiritus Sancti per rationalis creaturæ sanctificationem; plures in Deo admittere personas non renebat.

In Deo tamen verè & propriè rationem personæ reperiri, tanquam de fide certum, tenendum est. ita enim definitur in variis Conciliis, præsertim in Toletano II. in confessione fidei, & in Lateranensi cap. firmiter, tenetque communis usus Ecclesiæ, & universalis Patrum ac Theologorum consensus. Vnde in Symbolo Athanasij dicitur: *Alia est persona Patris, alia filij, alia spiritus sancti*. Sed ubi alia & alia persona cum proprietate inveniuntur, reperitur etiam cum proprietate persona: Ergo ratio personæ propriè reperitur in Deo. Ratio etiam id suadet. Persona enim, ut ostendimus, est rationalis, seu intellectualis naturæ individua (id est incommunicabilis) substantia: Sed in Deo est intellectualis natura, & substantia incommunicabilis, ut infra patebit: ergo in illo ratio personæ invenitur.

Præterea, ut discurret D. Thomas hic art. 3. Quidquid perfectionis & dignitatis est, reperitur in Deo: Sed persona significat quod est perfectissimum in tota natura: Ergo propriè reperitur in Deo. Probatur Minor: nam persona ex parte naturæ importat quod sit intellectualis, quæ est ex genere suo omnium naturarum dignissima; modus etiam existendi quem dicit, dignissimus est, scilicet quod sit per se existens: Ergo persona significat id quod est perfectissimum in tota natura.

Ad fundamentum verò, seu potius observationem Grammaticalem Laurentij Vallæ, dicendum est cum D. Thoma in I. dist. 26. quæst. 1. art. 2. ad 1. iudicium de nomine non debere esse secundum id à quo imponitur, sed secundum id ad quod significandum instituitur: lapis enim dicitur à lædendo pedem, & tamen omne quod lædit pedem non est lapis. Quamvis ergo nomen personæ sit impositum à representando, seu à personando; quia, ut notat Boëtius in libro de duabus naturis, olim in comœdiis recitatores ad representandum aliquem cuius gesta recitabant, larvâ quâdam faciem velabant, & sic recitationem suam personabant: inde tamen tractum est nomen ad significandos ipsos homines substantialiter in se; & hoc modo frequens est usus huius vocis in iure civili, cum agitur de actione seu injuria personarum; imò & in scriptura, ut patet ex illo Sapientiæ 6. *non subtrahet personam cuiusdam Deus*: & ex illo Actorum 10. *Non est personarum acceptor Deus*: & ex Symbolo Athanasij, ubi habetur: *neque confundentes personas* græcè dicitur *περὸς ἑαυτὸν*. Tandem apud Theologos idem nomen usurpatum est, ad significandam cuiuscumque intellectualis naturæ, sive divinæ, sive Angelicæ, sive humanæ, individua & incommunicabilem substantiam.

§. III.

Solvuntur objectiones.

OBJicies primò: Persona est rationalis naturæ individua substantia: Sed Deus non est propriè substantia: Ergo nec persona propriè.

Minor ostenditur primò ex Augustino libro 7. de A Trinitate cap. 5. ubi agit: *Manifestum est Deum ab-
usivè substantiam vocari*: Sed quod abusivè dicitur,
non propriè, sed impropiè dicitur: Ergo
Deus non est propriè substantia.

Secundò probatur ratione quam idem S. Do-
ctor ibidem insinuat. Substantia dicitur à substan-
do accidentibus, sed Deus accidentibus subesse
non potest, nec dici quod substat bonitati, vel om-
nipotentia, aut aliis perfectionibus quæ dicuntur
de ipso: Ergo non est propriè substantia.

7 Respondeo negando Majorem: Ad cuius pri-
mam probationem dicitur, substantiam conside-
rari dupliciter: nempe quoad id à quo nomen im-
positum est, scilicet subesse accidentibus: vel quo-
ad rem significatam, scilicet per se esse. Primo mo-
do solum abusivè potest Deus dici substat perfectionibus suis. Secundo autem modo, cum prop-
rietate dicitur & est substantia quia propriè exis-
tit per se, imò per se maximè existit; & hoc solum
dico intendisse Augustinum. Per quod ad se-
cundam minoris probationem patet solutio, sum-
pta ex D. Thomæ quæst. 9. de potentia art. 3. ad 1.
& hic quæst. 29. art. 3. ad 2.

8 Objicies secundò: Si in Deo verè & propriè re-
periretur ratio personæ, etiam in illo esset propriè
ratio hypostasis; nam ut supra diximus, persona
& hypostasis idem omnino significant: ex quo
ulterius sequeretur, quod sicut in Deo dicuntur
esse tres personæ, ita etiam in illo dicerentur tres
hypostases, imò & tres substantiæ; cum persona
sit rationalis naturæ individua substantia: Sed
neutrum videtur in Deo admittendum: Ergo in
Deo verè & propriè non reperitur ratio personæ.
Minor probatur ex Hieronymo in epistola ad
Damascum, ubi loquens de nomine hypostasis ait:
*Taceantur tres hypostases & una teneantur: nomen
hoc non bona suspitionis est & c. mihi credite, ve-
nenum sub melle lateat*. Item ibidem subdit: *Suf-
ficiat nobis dicere unam substantiam*: Ergo ex
Hieronymo dici non potest dari in Deo tres hy-
postases, vel tres substantias.

9 Respondeo concessa Majori, negando Mino-
rem, quantum ad utramque partem. Licet enim
olim fuerit de his vocibus, *persona & hypostasis*,
magna inter Græcos & Latinos controversia,
quam refert Divus Gregorius Nazianzenus orat.
21. Nam Latini nomen græcum *hypostasis* idem
esse ac *usiam*, hoc est essentiam, putantes; Græ-
cos, qui tres hypostases asserbant in Deo, hære-
ticos Arrianos appellabant: Græci verò existi-
mantes personas solum dici ad similitudinem ear-
um, quas in comædiis tragediisque homines re-
præsentant, & quas ipsi & τὰ πρόσωπα vocant;
idemque suppositum seu hypostasim agere plures
personas; Latinos, qui solum unam hypostasim,
tres verò personas in Deo esse affirmant, hæreti-
cos Sabellianos vocabant: de qua controversia
consultuit D. Hieronymus Summum Pontificem
Damascum, epistolâ ad ipsum missâ. Nunc tamen
utriusque nominis significatione plenè notâ, ut-
roque indifferenter utitur Ecclesia; & sicut in
Deo dicuntur esse tres personæ, ita & tres hypo-
stases. Similiter licet absolutè & sine addito non sit
dicendum dari in Deo tres substantias; quia hoc
nomen substantia, absolutè prolatum, pro essentia
usurpatur; bene tamen cum hoc addito, *tres sub-
stantias individuas*, ut docet S. Thomas quæst. 9.
de potentia art. 2. ad 9. Vnde ad verba Hierony-
mi, quæ videntur militare in contrarium, dicen-
dum est cum D. Thomâ hic art. 3. ad 3. quod Hie-

ronymus dicit sub hoc nomine (*hypostasis* aut *sub-
stantia*) venenum latere: quia antequam signifi-
catio huius nominis esset plenè notâ apud Latinos,
hæretici per illud simplices decipiebant, ut con-
fiterentur plures essentias, sicut confitentur plures hy-
postases: propter hoc quod nomen *substantia* (cui
respondet in græco nomen *hypostasis*) communiter
accipitur apud nos pro essentia.

Objicies tertio contra rationem quæ Divus
Thomas probat in Deo verè & propriè reperiri
rationem personæ. Persona non significat id quod
est perfectissimum in tota natura. Ergo ratio D.
Thomæ falso nititur principio, & consequen-
ter est nulla. Antecedens probatur primò, Quia
natura est perfectior personalitate: Ergo perso-
na non significat id quod perfectissimum est. Se-
cundò, Quia persona significat personalitatem:
Sed hæc perfectionem non dicit: Ergo non signifi-
cat perfectissimum in tota natura. Minor pro-
batur: Si personalitas ut sic diceret perfectionem,
non posset contrahi personalitate relativâ: Sed
contrahitur per illam: Ergo perfectionem non
dicit. Sequela probatur: perfectio contrahi non
potest formaliter per differentiam, quæ formaliter
perfectio non fit: Sed personalitas relativâ,
pro eo quod addit ad divinam naturam, ratione
cuius munus personalitatis sortitur, perfectior
non dicit, in veriori Thomistarum sententia, quam
disputatione præcedenti defendimus: Ergo si per-
sonalitas ut sic dicat perfectionem formaliter, non po-
terit contrahi per relativâ personalitatem divinam.

Respondeo cum Cajetano hic art. 4. negando
Antecedens. Ad primam probationem, præ-
missis Antecedente, nego Consequentiam. Nam
licet cõperatione factâ naturæ, cum modo per-
sonalitatibus, illa personalitatem excedat, de quo
disputant Metaphysici: tamen includens utrum-
que, qualiter includit persona, quodlibet separa-
tim excedit. Sed enim compositum ex materia
& forma superat formam, quamvis hæc sit ma-
teriâ perfectior, & sicut compositum ex essentia
& existentia excedit in perfectione essentiam, est es-
sentia perfectior sit existentia: ita natura sub modo
per se existendi perfectior est naturâ secundum se.

D Ad secundam probationem dico in persona
triplicem perfectionem reperiri, scilicet independen-
tentiæ à subiecto inhesionis, independentiæ à sub-
iecto sustentationis, & incommunicabilitatis al-
terius tanquam supposito. prima & secunda per-
fectionem dicunt: tertia à perfectione vel imper-
fectione præscindit. Prima convenit cuilibet
substantiæ ex conceptu substantiæ: secunda con-
venit tantum divinæ naturæ, ratione subsistentiæ
absolutæ: tertia convenit Deo, non ratione sub-
sistentiæ absolutæ, sed subsistentiæ relativæ, quæ
licet perfectionem non explicet, duplicem tamen
implicat, scilicet naturæ, quam in suo conceptu
claudit, & subsistentiæ absolutæ, quam includit &
supponit, ut disputatione sequenti patebit. Nec

E Divus Thomas dicit personam ut sic significare
formaliter perfectionem, sed significare id quod
perfectissimum est in tota natura: quod verum
est licet perfectionem de formali non explicet.
Unde in forma ad argumentum, concessa Majori,
distinguo Minorem: personalitas non dicit per-
fectionem, explicitè & formaliter, concedo Mino-
rem: implicitè saltem & præsuppositivè, nego Mi-
nores, & Consequentiam: nam licet persona, ex
parte formalis & directi significati, non semper
explicet perfectionem, illam tamen semper im-
plicat & præsupponit,

ARTICVLVS II.

Quodam sit significatum formale ac directum huius nominis, Persona Divina.

§. I.

Quibusdam praeiudiciis, referuntur sententia.

Notandum primo ex D. Thoma quaest. 9. de potentia art. 4. Duplex in nominibus esse significatum: unum formale, quod significat id per quod res formaliter constituitur, & aliud materiale, in quo ratio formaliter expressa reperitur. hoc nomen, homo, significat formaliter compositum ex anima & corpore, materialiter vero significat habens cor, cerebrum, & alia sine quibus non reperitur corpus animatum. Interdum etiam per significatum formale intelligitur id quod explicitè in ipsa nominis significatione importatur per materiale verò, id quod implicitè tantum in ea continetur.

Notandum secundo, Significatum alicuius nominis, adhuc esse duplex: directum scilicet & indirectum. Directum est quod in casu recto solet explicari: indirectum verò est quod connotatum importatum in obliquo. Huius exemplum habemus in definitione personae in communi, supra obiecto tradita: nam cum dicitur *individua substantia*, exprimitur significatum directum illius: cum verò additur, *rationalis naturae*, explicatur significatum indirectum.

Notandum tertio, Relationem originis in Deo esse ad eum eminentem & perfectam, ut ratione suae perfectionis & eminentiae, aequivalet non solum omnibus relationibus, sed etiam subsistentiis & personalitatibus creatis: ex quo fit, quòd ita exerceat munera relationis & personalitatis, ac si in ea ratio personalitatis & relationis realiter distinguerentur. Huius ratio est, quia relatio divina non est accidens, & inherens subiecto, sicut relatio creata, sed est indentificata cum substantia divina, atque ita ex propria linea, est quid substantiale, & subsistens. Unde Theologi in divinis relationibus duos conceptus, seu duo nomina inaequata distinguunt, scilicet formae referentis, seu puri respectus ad terminum, & formae hypostaticae subsistentis: ut latius exponemus, quando agemus de Divinarum Personarum constitutione. His praeiudiciis

Circa propositam difficultatem, tam variae sunt & multae Authorum opiniones, ut earum diversitas vix possit in ordinem aliquem redigi: claritatis tamen gratia, omnes sententias ad quinque praecipuas reducemus. Prima est Durandi in 1. dist. 23. quaest. 1. ubi docet hoc nomen, *Persona Divina*, de formali significare secundum intentionem. Secunda est Scoti ibidem quaest. unica, asserentis significare formaliter negationem communicabilitatis. Tertia docet hoc nomen significare directè essentiam vel naturam divinam. Ita quidam sine nomine relati à Magistro in 1. distinct. 25. & D. Thoma distinct. 23. quaest. 1. art. 3. quaest. 9. de potentia art. 4. & hic quaest. 29. artic. etiam 4. Cui sententiae etiam ex parte adhæsit Magister, docens personam divinam absolute sumptam significare essentiam, cum autem additur terminus numeralis aut partitivus, ut cum dicimus, *tres personae* vel cum dicimus: *alia est persona Patris, alia Filij*, &c. significare hypostatum subsistentem. Quarta sententia est Aureoli apud Capreolum in 1. distinct. 25. quaest. 1. artic. 2. asserentis nomen perso-

Tom. II.

nae divinae, nec essentiam, nec relationem in recto significare, sed constitutum ex illis. Quinta & ultima sententia, quam defendunt Thomista, & plures extranei, affirmat formale & directum huius nominis significatum esse relationem divinam, non in abstracto, sed in concreto.

Verum quia, ut in tertio notabili diximus, in relationibus divinis duo conceptus inadæquati solent distingui, formae scilicet referentis, seu puri respectus ad terminum, & formae hypostaticae subsistentis: adhuc restat difficultas, sub qua ex his duabus formalitatibus, divina relatio pertineat ad significatum formale & directum huius nominis, *Persona Divina*.

§. II.

Rejiciuntur quatuor primae sententiae, & ultima ut vera eligitur.

Dico primo, formale significatum huius nominis, *Persona Divina*, neque esse secundam intentionem, neque solam negationem communicabilitatis.

Probatur breviter contra Durandum & Scotum. Persona Divina de formali significat id per quod personae divinae formaliter constituuntur: At personae divinae, neque per secundam intentionem, neque per solam negationem communicabilitatis, sed per aliquid reale & positivum, formaliter constituuntur, ut ostendemus infra, quando agemus de constitutione divinarum personarum: Ergo persona divina, neque secundam intentionem, neque solam negationem communicabilitatis, sed aliquid reale & positivum de formali significat.

Dico secundo, Personam divinam non significare directè essentiam vel naturam divinam, sed indirectè tantum & in obliquo.

Probatur primo: Persona ut sic, est rationalis naturae individua substantia: Ergo persona divina est individua naturae divinae substantia: Sed in hac definitione natura divina, non in recto, sed in obliquo importatur, ut patet: Ergo non in recto sed in obliquo significatur hoc nomine, *Persona Divina*.

Probatur secundo: Non stat multiplicari personam, non multiplicato significato illius formali & directo: Sed persona divina multiplicatur, non multiplicata natura: Ergo haec non est significatum directum huius nominis, *Persona Divina*, Minor est de fide: Major autem constat ex regula communi Dialecticorum, asserentis terminum numeralem cadentem supra subiectum, numerare illius significatum formale & directum: Sed *Persona Divina* est terminus substantivus: Ergo ut dicatur pluraliter, oportet multiplicari illius significatum formale & directum.

Nec valet si dicas cum Magistro, illo tantum convinci, hoc nomen, *Persona Divina*, cum dicitur in plurali, non significare naturam non autem quòd non significet illam, cum absolute profertur.

Nam in contrarium obstat primò quòd nomen non variat significatum ex adjuncto termino numerali & partitivo, ut per se patet, docetque D. Thomas, solutionem istam percludens in 1. dist. 23. quaest. 1. art. 3. Ergo si persona divina significat essentiam directè, cum absolute profertur, idem retinet significatum, addito termino numerali aut partitivo.

Obstat secundo, quòd nomina quae in Deo substantiam absolute significant, non dividuntur per

D d

additionem terminorum numeralium, ut docuit D. Thomas ibidem, constatque in hoc nomine, *Deus*, quod quia significat absolute substantiam, non possunt dici plures Dii, nec Pater potest catholicè dici alius Deus à Filio, vel è contra: Ergo si persona divina significat in recto naturam, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, non dicentur tres personæ, nec Pater dicitur alia persona à Filio, nec è contra.

Dico tertio: Relatio in concreto est significatum directum & formale huius nominis, *Persona Divina*, in abstracto autem sumpta, solum in obliquo importatur. Ita D. Thomas in 1. dist. 23. quæst. 7. art. 9. de potentia art. 4. & hic art. etiam 4.

22 Prima pars conclusionis probatur: Significatum in recto seu directum personæ ut sic, est subsistens incommunicabile in natura intellectuali, ut patet ex definitione personæ supra exposita: Ergo significatum in recto seu directum huius nominis, *Persona Divina*, est subsistens distinctum & incommunicabile in natura divina: Sed sola relatio in concreto est subsistens distinctum & incommunicabile in natura divina, absoluta enim in Deo, quamvis subsistentia sint, non tamen sunt incommunicabilia, nec in personis distincta: Ergo relatio in concreto significatur directè & in recto, hoc nomine, *Persona Divina*.

Quod amplius explicari potest. Subsistentia personalis divina in concreto est significatum directum & formale huius nominis *Persona Divina*: Sed subsistentia personalis divina in concreto idem est quod relatio in concreto, cum personalitas in Deo non sit modus absolutus, sed relativus: Ergo significatum formale & directum prædicti nominis, est relatio divina in concreto.

23 Quod autem illa in abstracto sumpta, solum indirectè & in obliquo in huius nominis significatione importetur (quod est secunda pars conclusionis) manifestum est. Nam constituens importatur solum in obliquo & indirectè per nomen significans constitutum: Sed relatio in abstracto, ut significatur his nominibus, *relatio*, *paternitas*, & *filialis*, significatur ut constituens & forma: Ergo solum in obliquo & indirectè importatur per nomen significans constitutum, quale est *Persona Divina*.

24 Ex his impugnata manet sententia Aureoli. Si enim sola relatio divina in concreto sit formale & directum huius nominis significatum, & natura divina in obliquo solum & de connotato in eo importetur, non potest totum constitutum ex illis, hoc nomine formaliter ac directè significari.

25 Dico ultimò, Personam divinam non significare de formali relationem, ut formaliter est respectus ad terminum, sed quatenus est substantia liter subsistens, & gerit vices formæ hypostaticæ. Ita D. Thomas hic art. 4. ubi ait: *Persona Divina significat relationem in recto, & essentiam in obliquo, non tamen relationem in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis.*

26 Ratio etiam id suadet: Nam ut docet idem S. Doctor quæst. 9. de potentia art. 4. ad 13. Persona divina secundum nomen non refertur ad aliud, ac proinde non est nomen formaliter relativum, sed absolutum: Ergo illius significatum formale non est relativum formaliter, nec per consequens divina relatio, ut exercet munus referendi, & quatenus est formaliter respectus ad terminum. Consequentia est evidens: nomen enim per significationem formaliter constituitur, & consequenter nomen non relativum, sed absolutum, petit pro forma significationem non relati-

vam, petit pro forma significationem non relativam, sed absolutam formaliter.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Si formale significatum huius nominis, esset relativum formaliter, seu divina relatio, quatenus exercet munus referendi, & ut formaliter est respectus ad terminum, hoc nomen, *Persona Divina*, relativè diceretur; & consequenter sicut Pater dicitur è est Filii Pater, & è contra, ita etiam diceretur Pater persona Filii, & Filius persona Patris: Sed Pater persona Filii non dicitur; & oppositum asserere, absurdum reputat Augustinus lib. 1. de Trin. cap. 6. ut ait: *Non placet ut dicamus Patrem personam Filij*: Ergo significatum formale huius nominis, *Persona Divina*, non est relativum formaliter, seu ipsa divina relatio, ut exercet munus referendi, & quatenus formaliter est respectus ad terminum, sed quatenus est subsistens, & gerens vices formæ hypostaticæ. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 1. explicans dictum illud Augustini: *In Trinitate cum dicimus personam Patris, nihil aliud dicimus quam substantiam Patris, ad se quippe dicitur persona, non ad Filium*: dicit quod hoc nomen, *Persona*, dicitur ad se, non ad alterum, quia significat relationem, non per modum relationis, sed per modum substantiæ, quæ est hypostasis.

Ex quo intelliges, aliter significari divinas relationes nomine personæ divinæ, & aliter his tribus distinctis nominibus: Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Nam persona divina significat formaliter & explicitè relationes divinas, sub conceptu subsistentium incommunicabiliter, sicut persona in communi significat subsistens incommunicabiliter in qualibet natura intellectuali, implicitè verò & de materiali significat illas sub conceptu relationum, & pro ut exercet munus referendi ad terminum seu correlativum. E contra verò tria prædicta nomina significant formaliter & explicitè relationes sub conceptu relationum, & quatenus sunt respectus ad terminum, implicitè verò, & de materiali, sub conceptu subsistentium eas important.

§ III.

Solvuntur objectiones.

D Contra primam conclusionem sic arguit D. Grandus. Persona, secundum Boetium, est rationalis nature individua substantia: Sed indeterminatum de formali secundam intentionem significat: Ergo & persona divina.

Respondeo individuum posse sumi dupliciter, Logice scilicet & Metaphysicè. Primo modo secundam intentionem formaliter significat, altero verò, non secundam intentionem, sed modum incommunicabiliter subsistendi de formali importat, & sub hac ratione definitionem personæ ingreditur.

Arguit secundò Scotus in eadem conclusionem. Persona est rationalis nature incommunicabilis substantia: Sed ly *incommunicabilis*, solum negationem communicabilitatis significat: Ergo persona in communi, & consequenter persona divina, dicit pro formali solum negationem communicabilitatis.

Respondeo negando Minorem. Sicut enim quando dicitur, quod Angelus est immaterialis, & equus irrationalis, ly *immateriale* & *irrationalis*, non solum negationem, sed aliquid positivum de formali significant, etsi negationem circumlocutive, vel à posteriori explicent: ita etiam, quando dicitur, quod persona est nature rationalis, ly *incommunicabilis*, solum negationem non significat, sed aliquid positivum, fundans negationem communicabilitatis.

Dicitur: In persona divina nihil potest assignari positivum, in quo negatio communicabilitatis fundatur: Ergo illa solam negationem de formali significat. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si in persona divina aliquid positivum daretur, in quo fundaretur illa negatio, maxime relatio: Sed hæc non potest fundare negationem communicabilitatis: Ergo in persona divina nihil potest assignari positivum, id quo negatio communicabilitatis fundatur. Minor probatur: Paternitas v. g. vel fundat negationem communicabilitatis ex ratione relationis ut sic, vel ex conceptu talis relationis: Non primum, aliàs etiam relatio Spiratoris incommunicabilis esset. Nec secundum, nam paternitas ex conceptu paternitatis solum importat originem ejus à quo alius, in quo nulla relatio incommunicabilitatis importatur. Ergo divina relatio non potest esse fundamentum negationis communicabilitatis.

Ita arguunt quidam Recentiores Scotistæ, quo- rum argumento respondetur, negando Antecedens, ad ejus probationem, nego Minorem. Ad probationem illius, nego etiam Minorem pro secunda parte: nam eo ipso quòd paternitas in Deo de relatio originis per actionem intellectus, habet qualiter convenire uni personæ, quòd nulli alteri competere possit; ac proinde fundat negationem communicabilitatis: relatio autem Spiratoris, quæ fundatur in origine Spiritus Sancti, qui est terminus mutui amoris, petit esse quibus personis communibus; & consequenter negationem communicabilitatis fundare non potest.

Obijcies tertio contra secundam conclusionem Quiddam ingreditur definitionem, & conceptum formalem ac quidditativum alicujus rei, pertinet ad significatum formale nominis quo significatur: verbi gratià, quia animalitas & rationalitas ingreditur definitionem hominis, & sunt de conceptu formali & quidditativo illius, dicuntur esse formale significatum hujus nominis, homo: Sed essentia vel natura divina definitionem personæ ingreditur, & est de conceptu formali & quidditativo divinarum relationum, ut disputatione præcedenti ostendimus: Ergo divina essentia vel natura, hoc nomine, *persona divina*, de formali significatur.

Respondet distinguendo Majorem: quiddam ingreditur definitionem, directè & in recto, conceptu Majorem; in obliquo solum & de connotatione Majoris; & sub eadè indistinctione Minoris nego Consequentiam. Solutio patet ex suprascriptis, & ex definitione personæ, in qua natura intellectualis, non in recto, sed in obliquo tantum importatur, definitur enim, *rationalis nature indivisa seu incommunicabilis substantia*.

In istis de personâ divina prædicatur natura divina concreto, prædicatione formali; cû hæc propositio formalis & vera sit: *persona Divina est Deus* Sed si natura divina non ingrederetur in recto constitutionem personæ divinæ, & non esset de formali significato illius, non posset sic prædicari: Ergo natura divina in recto ingreditur constitutionem personæ divinæ, &c. Major est certa, Minor probatur. De eo quod solum in obliquo importat naturam aliquam, non potest in sensu formali talis natura prædicari, nomine illam importante in recto: Sed Deus in recto importat naturam divinam: Ergo non posset prædicari formali prædicatione de personâ, si ad ejus constitutionem, & formalem significationem, solum in obliquo ingrederetur natura divina.

Tom. II.

A Respondet concessa Majori, negando Minorem. Ad illius probationem, distinguo Majorem: nomine importante naturam in recto, in significando & supponendo, concedo Majorem: nomine importante naturam in recto, solum in significando, non autem in supponendo, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam hoc nomen *Deus*, licet Divinitatem in recto significet, supponit tamen pro habente Divinitatem: in qua suppositione importatur non in recto, sed in obliquo Divinitas; cumque persona divina sit habens naturam divinam formaliter, fit quòd de illa prædicetur natura divina in concreto, prædicatione formali. Licet enim nomen *Deus*, & nomen *Persona Divina*, differant in significato directo, conveniunt tamen in suppositione directa: quia *Deus* directè supponit pro eo pro quo supponit directè *Persona Divina*.

Obijcies quartò cum Aureolo: Nullum constituens significatur in recto, nomine constituti: Sed relatio ut subsistens constituit personam divinam: Ergo non significatur in recto aut directè nomine *Personæ Divinæ*.

Respondet concessa Majori, negando Minorem. Cum enim dicitur, relatio ut subsistens: idem est ac si diceretur, relatio in concreto: prout sic autem non significatur ut constituens, sed ut constitutum: in abstracto verò significatur ut constituens, quia significari ut constituens, est significari ut formam, & ut quo aliquid est tale; qualiter significatur relatio nominibus non concretis, sed abstractis, qualia sunt *paternitas, personalitas, subsistentia*, & his similia: nominibus autem concretis significatur non ut constituens, sed ut constitutum: v. g. Pater non significat paternitatem ut formam, & ut quòd Pater est Pater; necut referens, sed ut quod est, & quod refertur, quodque relatione constituitur. Et hoc nomine, *Persona Divina*, non significatur personalitas ut forma constituens personam, sed ut persona personaliter constituta.

Obijcies ultimò: D. Thomas quart. 9. de potentia art. 4. in corp. docet quod sicut nomen *homo*, significat formaliter compositum ex anima & corpore; materialiter verò significat habens cor, cerebrum, & alia, sine quibus non reperitur corpus animatum: ita hoc nomen *Persona Divina*, significat de formali distinctum subsistens in natura divina, de materiali autem significat relationem, vel relativum.

Respondet D. Thomam ibi loqui de relatione quatenus formaliter exercet munus relationis, & ut est respectus ad terminum; sub qua ratione de materiali tantum à persona divina significatur, ut in ultima conclusione ostendimus: non verò loqui de relatione, ut est subsistens, & quatenus gerit vices formæ hypostaticæ, Nam (ut ibidem ait S. Doctor) *Persona Divina significat de formali distinctum subsistens in natura Divina*: Distinctum autem subsistens in natura divina, non potest esse nisi relatio in concreto, seu relativum illud enim solum præstat incommunicabilitatem, & distinctionem in Divinis.

Potest etiam dici cum Nazario, D. Thomam loco allegato solum intendere, quòd persona divina de materiali significat relationem, ex parte modi significandi & concipiendi, sive prout materialiter, idem est, ac non explicitè: non tamen negare, quin significet relationem formaliter ex parte rei conceptæ, & implicitè.

Dd ij